УДК 159.923.3 - 057.87

ЧАСОВА ПЕРСПЕКТИВА ЯК ПРЕДИСПОЗИЦІЯ АКАДЕМІЧНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ

Ярослав ПАВЛЮК, Інна ГАЛЕЦЬКА, Оксана СЕНИК

Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000, e-mail: oksana.senyk@lnu.edu.ua

Досліджено зв'язок академічної мотивації та часової перспективи у студентів. Виявлено, що часові орієнтації на позитивне минуле, гедоністичне теперішнє і майбутнє можуть бути основою різноспрямованої академічної мотивації. Часова орієнтація на позитивне минуле та гедоністичне теперішнє пов'язані з пізнавальним мотивом, відкритістю до нового і задоволенням від самого процесу пізнання, а також мотивом самоповаги та сприйманням навчання як цінності. Часова орієнтація на майбутнє пов'язана з навчальною мотивацією досягнення й інтроеційованою мотивацією, що свідчить про екстернальну регульованість антиципованим майбутнім результатом або ж нормативну регульованість прийнятими соціальними стандартами поведінки. З'ясовано, що часові орієнтації на позитивне минуле, гедоністичне теперішнє і майбутнє, як приклад збалансованої часової перспективи, сприяють розвитку продуктивної навчальної мотивації у студентів. Натомість негативна складова часової перспективи, орієнтація на негативне минуле та фаталістичне теперішнє, пов'язана амотивацією до навчання. *Ключові слова:* часова перспектива, академічна мотивація, студенти.

Формулювання проблеми. Незважаючи на численні дослідження академічної мотивації, інтерес до проблеми не лише не зменшується, а навпаки зростає. Це зумовлено тим, що мотивація до навчання є провідним чинником засвоєння знань і формування компетентностей як передумови професійного й особистісного самоздійснення. Тож дослідження академічної мотивації мають неабияке прикладне значення. Водночас академічна мотивація є універсальною моделлю для дослідження феномена мотивації загалом. Можливість урахування ситуативних, культуральних, соціальних, особистісних та інших характеристик як предикторів і чинників структури, механізмів та закономірностей перебігу діяльності у контексті загальної мотиваційної спрямованості, життєвих цілей тощо створює оптимальні умови для пізнання структури та механізмів мотивації. Згідно з сучасним розумінням феномена мотивації її основою є загальні потреби, які виявляються у функціонально відповідних об'єктах-цілях як цілевій спрямованості потреб. Когнітивне опрацювання наявності потреб і цілей призводить до визначення планів, втілення та реалізація яких у формі певної діяльності опосередковує досягнення цілей. Отож, мотивація як континуум "потреба (минуле) – план-діяльність (теперішнє) – ціль (майбутнє)" має чітко окреслений часовий аспект і зв'язок із часовою перспективою. Такий часовий ракурс мотивації, чи то мотиваційний аспект часової перспективи,

[©] Павлюк Ярослав, Галецька Інна, Сеник Оксана, 2018

визначає актуальність дослідження зв'язку часової перспективи та мотивації. Зв'язок часової перспективи й академічної мотивації студентів заслуговує особливої уваги з огляду на те, що навчання в університеті апріорно розуміється як передумова особистого благополуччя та якості життя людини в найближчому та віддаленому майбутньому, навчальна діяльність є одним із основних видів діяльності в студентському віці, водночас вона тісно пов'язана з базовими потребами самодетермінації та компетентності. Вплив часової перспективи для самої особи є менш очевидним, проте він може суттєво каталізувати та трансформувати мотивацію, визначаючи розподіл життєвого досвіду, життєвий ритм та обумовлювати спрямованість і якість життєконструювання, самоздійснення та якості життя, що зумовило формулювання **мети наведеного у статті аналізу** – дослідити зв'язок навчальної мотивації студентів із їхньою часовою перспективою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перше визначення часової перспективи запропонував К. Левін, згідно з яким часова перспектива – це "існуюча в цей момент сукупність уявлень індивіда про своє психологічне минуле і майбутнє" [2, с. 263]. Ці уявлення належать до групи факторів теперішнього поля і пояснюють будь-який поведінковий акт, який здійснюється у теперішньому [2; 3]. Відтак часова перспектива відіграє надзвичайно важливу роль у життєдіяльності особистості, незважаючи на це, її вплив часто залишається не усвідомленим [1; 16].

З часу введення поняття часової перспективи в науковий обіг питанню її ролі у функціонуванні особистості було присвячено багато наукових досліджень, важливе місце серед яких займають дослідження впливу часової перспективи на академічну успішність студентів. Наприклад, Л. Барбер з колегами дослідили, що часова орієнтація на майбутнє сприяє вищій академічній успішності студентів, натомість студенти з домінуючою часовою орієнтацією на теперішнє мають нижчі оцінки за умови, що їхня часова орієнтація на теперішнє поєднується з заниженим самоконтролем [7]. Дослідження Т. Пітсми та І. ван дер Він також виявили, що часова орієнтація на майбутнє тісно пов'язана з академічною успішністю студентів завляки збільшенню часу, інвестованого у навчання. Вони дослідили, що збільшення протяжності майбутнього у сфері академічної та професійної кар'єри, а також у сфері соціальних стосунків сприяє тому, що студенти більше часу інвестують у навчання. Натомість зростання протяжності майбутнього у сфері відпочинку сприяє зниженню кількості часу, інвестованого у навчання, який постає втіленням мотивованості студентів до здійснення навчальної діяльності [10; 11]. Отже, часова перспектива впливає на акалемічну успішність опосередковано, за допомогою різних модераторів у вигляді самоконтролю чи мотивації до навчання. У цьому випадку важливим параметром часової перспективи є її протяжність: що протяжніша майбутня часова перспектива студентів, то віддаленіші цілі впливають на їхню поведінку в теперішньому, здійснюючи мотиваційний вплив на діяльність задля досягнення цих цілей [4]. Відповідно, вкорочення часової перспективи майбутнього призводить до того, що віддаленіші у часі цілі (наприклад, захист курсової роботи) не потрапляють у когнітивну репрезентацію власного майбутнього у студентів, а відтак ці цілі перестають відігравати мотиваційну роль щодо актуальної поведінки студентів (у підсумку початок написання курсової роботи відкладається, доки час її захисту не потрапить у їхню часову перспективу майбутнього).

Інколи параметри ситуації, в якій перебуває студент, впливають на вкорочення його часової перспективи в академічній сфері. Це добре ілюструють дослідження Р. Седжінер, проведені у співавторстві з В. Ленсом – представником бельгійської школи часової перспективи й експертом із питань мотивації особистості. Вони описують, як належність до релігійної культури ортодоксального іудаїзму чи ісламу впливає на часову перспективу майбутнього в академічній сфері у дівчат у ситуації близького заміжжя. Р. Седжінер і В. Ленс виявили, що заміжжя чи його близькість у майбутньому знижує мотивацію до навчанння – у дівчат-ісламісток і збільшує у дівчат-представниць ортодоксального іудаїзму, бо зумовлено особливостями релігійної культури: в культурі ісламу жінка після одруження займається лише хатніми /сімейними справами, ніде не працює, що знижує мотивацію здобувати освіту через неможливість реалізувати себе у кар'єрі. Натомість у культурі ортодоксального іудаїзму саме жінка відповідає за матеріальне благополуччя сім'ї, щоб чоловік міг повністю присвятити себе вивченню релігійних текстів – це зумовлює збільшення мотивації до навчання і подальше отримання диплома у дівчат-представниць ортодоксального іудаїзму, які одружилися або ж скоро одружаться [12].

Отже, як свідчать дослідження, часова перспектива студентів впливає на рівень їхньої академічної успішності, однак цей вплив опосередкований такими психологічними конструктами – самоконтроль і мотивація до навчання. Більшість досліджень присвячено вивченню часової орієнтації на майбутнє у її зв'язку з академічною успішністю та навчальною мотивацією в цілому. Натомість роль інших часових орієнтацій у різних типах навчальної мотивації студентів залишається нез'ясованою. Отож, мета нашої праці – дослідити зв'язок часових орієнтацій студентів із типами їхньої навчальної мотивації.

Основний матеріал і результати дослідження. Для реалізації мети дослідження провели емпіричне дослідження зв'язку навчальної мотивації студентів з їхньою часовою перспективою. У дослідженні взяли участь 60 осіб віком від 19 до 32 років – студенти денної форми навчання різних факультетів Університету Ісландії, які не є громадянами Ісландії і навчаються в Університеті англійською мовою. Відповідно, для дослідження використали англомовні версії опитувальника часової перспективи Ф. Зімбардо (ZTPI – Zimbardo Time Perspective Inventory) та шкалу академічної мотивації Р. Валеранда. Використаний у рамках цієї статті аналіз зв'язку часової перспективи та навчальної мотивації є першим звітом щодо проведених досліджень, які мають на меті визначити специфічність зв'язку часової перспективи та життєвих цілей особистості залежно від культуральних і ситуативних чинників.

Методика ZTPI дає змогу визначити 5 часових орієнтацій особистості: часову орієнтацію на негативне минуле (HM), позитивне минуле (ПМ), фаталістичне теперішнє (ФТ), гедоністичне теперішнє (ГТ) і майбутнє (М). Часова орієнтація на негативне минуле відображає загальне негативне, відразливе сприйняття власного минулого, яке завдяки своїй реконструктивній природі може бути обумовлене об'єктивним досвідом неприємних чи травмуючих подій, негативною реконструкцією не вкрай складних ситуацій, або ж поєднанням обох варіантів. Часова орієнтація на гедоністичне те-

перішнє відображає гедоністичне, ризиковане ставлення до власного часу життя і передбачає насолоду моментом, незважаючи на подальші наслідки своєї поведінки. Часова орієнтація на майбутнє вимірює загальну майбутню орієнтацію, передбачаючи, що у поведінці домінує докладання зусиль заради поставлених цілей і можливих винагород у майбутньому. Часова орієнтація на позитивне минуле відображає тепле, сентиментальне ставлення до минулого, завдяки якому минулий досвід і часи бачаться приємними, "крізь рожеві окуляри" і з ноткою ностальгії. П'ята часова орієнтація на фаталістичне теперішнє – виявляє фаталістичне, безпомічне ставлення до життя, особи з такою часовою орієнтацією вірять у долю і впевнені, що не можуть впливати ні на теперішні, ні на майбутні події свого життя [16, с. 1274–1275].

Шкала вимірювання й оцінки академічної мотивації Валеранда складається з 28 тверджень, які вимірюють 7 типів навчальної мотивації:

 пізнавальна мотивація – цей тип мотивації співвідноситься з декількома конструктами: орієнтація на дослідження, цікавість, мета навчання та внутрішня інтелектуальність. Також цей тип мотивації можна зачислити до базових потреб людини – знати і розуміти;

2) мотивація досягнення – є основою такої навчальної діяльності, коли особистість взаємодіє з навколишнім середовищем для того, щоб відчувати себе обізнаною і компетентною для здійснення нової унікальної діяльності. Вона охоплює задоволення від самого процесу досягнення цілі та від результату – застосування здобутих знань для створення чогось нового;

3) мотивація саморозвитку – індивіда залучають до навчальної діяльності задля набування нового досвіду: студенти навчаються для здобуття відчуття когнітивної діяльності та засвоєння тих чи інших тем, глибшого розуміння;

4) екстернальна регуляція – тип мотивації, при якому поведінка зумовлена зовнішніми примусами і винагородами. Можна сказати: "Я вчусь в останню ніч перед екзаменами, бо мене змусили батьки";

5) інтроеційована мотивація – індивід починає інтерналізувати мотиви своїх дій. Проте ця інтерналізація не є самодетермінованою, оскільки зумовлена екстернальною регуляцією, або іншими зовнішніми обставинами в минулому. Можна сказати: "Я вчусь в останню ніч перед екзаменами тому, що це те, чим мали би займатись хороші студенти";

6) мотивація самоповаги – у такому типі мотивації стратегія навчальної діяльності хоч і може бути зумовлена зовнішніми обставинами (наприклад, піддаватися зовнішній оцінці), проте вона врегульована почуттям самоповаги, так, наче індивід сам вибрав для себе цю поведінку. Можна сказати: "Я вирішив вчитись саме сьогодні вночі, оскільки це є важливим для мене";

7) амотивація – студенти не бачать зв'язку між дією і результатом, повністю амотивовані. Вони відчувають, що їхні мотиви керовані швидше примусами, зовнішніми обставинами, ніж власним бажанням [15].

Опитування респондентів відбувалося на засадах добровільної участі й анонімності, у письмовій формі.

Під час статистичного опрацювання зібраних емпіричних даних перевірили узгодженість розподілів досліджуваних шкал з нормальним розподілом. Визначили, що більшість даних у досліджуваних шкалах не розподіляються за нормальним законом (p>0,05), тому для подальшого опрацювання були використані непараметричні критерії опрацювання даних.

Для визначення зв'язку навчальної мотивації студентів з їхньою часовою перспективою провели аналіз коефіцієнтів рангової кореляції Спірмана (Spearman rank order correlations).

На підставі проведеного аналізу виявили, що у студентів академічна амотивованість перебуває у прямій залежності з негативним минулим ($\rho = 0.27$, p < 0.05) і фаталістичним теперішнім ($\rho = 0.28$, p < 0.05), обернено пов'язана з позитивним минулим ($\rho = -0.41$, p < 0.05) і гедоністичним теперішнім ($\rho = -0.31$, p < 0.05). Натомість позитивна кореляція гедоністичного теперішнього та позитивного минулого отримана з навчальною мотивацією пізнання ($\rho = 0.33$, $\rho = 0.27$, відповідно, p < 0.05).

Позитивне минуле також корелює з мотивом самоповаги ($\rho = 0.31$, p < 0.05), а часова орієнтація на майбутнє прямо пов'язана з мотивом досягнення ($\rho = 0.27$, p < 0.05) та інтроеційованою мотивацією ($\rho = 0.31$, p < 0.05).

Отже, як видно з результатів дослідження, фокусування на негативних спогадах власного минулого значною мірою знижує мотивацію до навчання. В сукупності з орієнтацією на фаталістичне теперішнє, яка зумовлює таке сприйняття навчального процесу, за якого академічні успіхи бачаться як не залежні від самого студента, орієнтація на негативне минуле сприяє розвитку амотивації до навчання. Часові орієнтації на негативне минуле та фаталістичне теперішнє становлять так звану негативну складову часової перспективи особистості, яка, як достатньо виражена у часовому профілі, понижує рівень задоволеності життям і психологічного благополуччя особистості в цілому [1: 5; 6; 8; 9]. Бачення власного минулого як негативного, водночас, сприяє зосередженню уваги на цих неприємних поліях минулого, не дає змоги приділити достатньо уваги і ресурсу тому, що відбувається з особистістю у теперішньому. Відтак студенти з вираженішою негативною складовою часової перспективи не можуть зосередити свою увагу на навчанні, оскільки їхні думки зайняті проживанням негативно забарвленого минулого досвіду. Через понижений рівень задоволеності життям і психологічного благополуччя в цілому їм може не вистачати внутрішнього ресурсу, потрібного для здійснення навчальної діяльності.

Враховуючи, що сприйняття власного минулого у негативному світлі може бути зумовлене об'єктивними – негативними подіями, та негативною оцінкою більш-менш нейтральних подій нашого життя. Студентам з розвинутою часовою орієнтацією на негативне минуле задля пониження амотивації до навчання варто працювати над когнітивними моделями репрезентації подій власного життя, зміщуючи їх у позитивніший бік. Сприйняття подій власного життя у менш негативному і більш позитивному світлі також сприятиме розвитку часової орієнтації на позитивне минуле, яка тісно пов'язана з пізнавальним навчальним мотивом, за якого студенти навчаються заради інтересу до самого процесу навчання. Навчальна мотивація пізнання також пов'язана з гедоністичною орієнтацією на теперішнє. Отож, що позитивніше студенти оцінюють власне минуле, що більше здатні отримувати насолоду від теперішнього моменту власного життя, то більше відкриті до пізнання нового, то більше задоволення їм приносить сам процес пізнання чогось нового.

Згідно з теорією часової перспективи, часова орієнтація на гедоністичне теперішнє є джерелом ресурсу, адже саме вона забезпечує позитивними емоціями у теперішньому (завдяки вмінню насолоджуватися моментом, вмінню смакувати їжу чи милуватися квітами), які згодом стають позитивним минулим досвідом [1]. Водночас часова орієнтація на позитивне минуле є фундаментом індивідуальної часової перспективи в цілому, який забезпечує почуття внутрішнього ресурсу, а відтак дає змогу витрачати цей ресурс на реалізацію нових завдань і проектів [1; 5]. Тому студенти з більш вираженими часовими орієнтаціями на позитивне минуле і гедоністичне теперішнє мають більш виражений пізнавальний мотив, адже для навчання їм не потрібно додаткового стимулу у вигляді зовнішньої винагороди чи похвали, які теж є своєрідним антиципованим ресурсом, бо цей ресурс у них вже є у вигляді часової орієнтації на позитивне минуле.

Часова орієнтація на позитивне минуле також пов'язана з мотивом самоповаги, за якого процес навчання сприймається як реалізація власного бажання вчитися, що змістовно наближує цей тип мотивації до мотивації пізнання, і теж передбачає наявність внутрішнього ресурсу для здійснення навчальної діяльності, оскільки студент сам вибирає вчитися завдяки цінності навчання для себе, а не завдяки можливим винагородам у майбутньому.

Виявлений зв'язок часової орієнтації на майбутнє з навчальною мотивацією досягнення й інтроеційованою мотивацією добре узгоджується з попередніми дослідженнями часової перспективи, на підставі яких дослідили, що часова орієнтація на майбутнє тісно пов'язана з такими показниками психологічного благополуччя особистості, які відображають орієнтованість на досягнення та зовнішні стосовно особистості, або ж видимі, показники її вміння взаємодіяти з навколишньою дійсністю і віднаходити баланс між вираженням власної індивідуальності та вимогами соціального оточення [13]. Отож, часова орієнтація на майбутнє відображає загальну орієнтованість особистості на досягнення тому, що більше студенти орієнтовані на майбутнє, то більше їхня навчальна діяльність екстернально регульована антиципованим майбутнім результатом або ж нормативно регульованою прийнятими соціальними стандартами поведінки.

Висновки. Проведене дослідження зв'язку навчальної мотивації студентів із їхньою часовою перспективою дало змогу краще зрозуміти, як часова перспектива студентів пов'язана з їхньою академічною успішністю, в основі якої є мотивація до навчання. Виявлено, що ті часові орієнтації, які традиційно входять до складу збалансованої часової перспективи – часові орієнтації на позитивне минуле, гедоністичне теперішнє та майбутнє [1; 8; 14] – сприяють розвитку продуктивної навчальної мотивації у студентів. Натомість негативна складова часової перспективи, представлена часовими орієнтаціями на негативне минуле та фаталістичне теперішнє, пов'язана з амотивацією студентів до навчання. Варто враховувати, що часові орієнтації на позитивне минуле, гедоністичне теперішнє та майбутнє є основою різноспрямованої мотивації: часова орієнтація на майбутнє тісно пов'язана з екстернальним регулюванням навчальної діяльності, натомість часові орієнтації на позитивне минуле і гедоністичне теперішнє сприяють розвитку навчальної мотивації пізнання і самоповаги, які охоплюють цінність пізнання і процесу навчання як таких.

Список використаної літератури

- 1. Зимбардо Ф. Парадокс времени. Новая психология времени, которая улучшит вашу жизнь / Ф. Зимбардо, Дж. Бойд. Санкт-Петербург : Речь, 2010. 352 с.
- 2. *Левин К*. Динамическая психология: Избранные труды / К. Левин. Москва : Смысл, 2001. 572 с.
- 3. *Левин К.* Теория поля в социальных науках / К. Левин. Санкт-Петербург : Сенсор, 2000. 368 с.
- 4. *Нютен Ж.* Мотивация, действие и перспектива будущего / Ж. Нюттен ; [пер. с англ. Е. Ю. Патяевой, Н. Н. Толстых, В. И. Шевяховой]. Москва : Смысл, 2004. 608 с.
- Сеник О. Емпіричне дослідження збалансованої часової перспективи студентів / О. Сеник // Вісник Львівського національного університету. – Львів, 2016. – (Серія "Психологія"). – С. 114–125.
- 6. *Сырцова А.* Возрастная динамика временной перспективы личности: дисс. На соискание науч. степени канд. психол. наук / Анна Сырцова. Москва, 2008. 317 с.
- Barber L. K. When does time perspective matter? Self-control as a moderator between time perspective and academic achievement / L. K. Barber, D. C. Munz, P. G. Bagsby, M. J. Grawitch // Personality and Inidvidual Differences. – 2009. – Vol. 46. – Issue 2. – P. 250–253.
- Boniwell I. A question of balance: Time perspective and well-being in British and Russian samples / I. Boniwell, E. Osin, P. A. Linley, G. Ivanchenko // Journal of Positive Psychology. – 2010. – № 1. – P. 24–40.
- 9. Drake L. Time Perspective and Correlates of Well-Being / L. Drake, E. Duncan, F. Sutherland et al. // Time and Society. 2008. № 17 (1). P. 47–61.
- 10. *Peetsma T.* Future Time Perspective as a Predictor of School Investment / T. Peetsma // Scandinavian Journal of Educational Research. 2000. Vol. 44. No. 2. P. 177–192.
- Peetsma T. Relations between the development of future time perspective in three life domains, investment in learning, and academic achievement / T. Peetsma, I. van der Veen // Learning and Instruction. – 2011. – Vol. 21. – P. 481–494.
- Seginer R. The Motivational Properties of Future Time Perspective Future Orientation: Different Approaches, Different Cultures / R. Seginer, W. Lens // Time Perspective Theory; Review, Research and Application. – Springer International Publishing Switzerland, 2015. – P. 287–304.
- Senyk O. Is the Classical BTP-profile Always the Best One? Some Insights from BTP Measuring in Ukrainian and Polish Student Samples / O. Senyk, A. Kałużna-Welobób // Applied Psychology of Time ; in U. Tokarska ed. Warsaw : PWN, 2016. P. 71–92.
- Stolarski M. Assessing Temporal Harmony: The Issue of a Balanced Time Perspective / M. Stolarski, B. Wiberg, E. Osin // Time Perspective Theory; Review, Research and Application. – Springer International Publishing Switzerland, 2015. – P. 57–71.
- Vallerand R. J. The academic motivation scale: A measure of intrinsic, extrinsic, and amotivation in education / R. J. Vallerand, L. G. Pelletier, M. R. Blais and oth. // Educational and Psychological Measurement, 1992. № 52(4). P. 1003–1017.

Zimbardo P. G. Putting Time in Perspective: A Valid, Reliable Individual-Differences Metric / P. G. Zimbardo, J. N. Boyd// Journal of Personality and Social Psychology. – 1999. – Vol. 77. – № 6. – P. 1271–1288.

> Стаття надійшла до редколегії 20.11.2017 Прийнята до друку 26.12.2017

TIME PERSPECTIVE AS PREDISPOSITION OF STUDENTS' ACADEMIC MOTIVATION

Yaroslav PAVLIUK, Inna HALETSKA, Oksana SENYK

Ivan Franko National University of Lviv, 1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000, e-mail: oksana.senyk@lnu.edu.ua

The relationship between academic motivation and students' time perspective was investigated. Participants were 60 persons aged 19 to 32 years old – full-time students of various faculties of the University of Iceland who are not Icelandic citizens and study at the University in English. Accordingly, the English version of the Zimbardo Time Perspective Inventory (ZTPI) and the Academic Motivation Scale of R. Vallerand were used to collect the data. The analysis of the relationships between different dimensions of time perspective and academic motivation carried out within the framework of this article is the first report on the research, which aims at determining the specificity of the connection between time perspective and the life goals of an individual, depending on the cultural and situational factors.

As a result of the Spearman correlation analysis, it was found that the students' Academic Amotivation correlates with Past Negative ($\rho = 0.27$, p < 0.05) and Present Fatalistic ($\rho = 0.28$, p < 0.05), and is negatively correlated with Past Positive ($\rho = -0.41$, p < 0.05) and Present Hedonistic ($\rho = -0.31$, p < 0.05). On the contrary, positive correlations of Present Hedonistic and Past Positive were obtained with Intristic Motivation To Know: ($\rho = 0.33$, $\rho = 0.27$, respectively, p < 0.05).

The Past Positive scale also correlates with Motivation Through Identification ($\rho = 0.31$, p < 0.05), while the Future time orientation is positively related to the Motivation Toward Accomplishments ($\rho = 0.27$, p < 0.05) and the Introjected Regulation scale of Vallerand's questionnaire ($\rho = 0.31$, p < 0.05).

Thus, focusing on negative images of one's own past significantly reduces their motivation to study. Together with the focus on Present Fatalistic, orientation towards a negative past promotes the development of academic amotivation. Taking into account that the perception of one's own past in a negative way may be conditioned by objective negative events, as well as by a negative assessment of more or less neutral events of our lives, students with a developed Past Negative time orientation in order to lower amotivation to study should work on cognitive representation of events of their own lives, shifting them to a more positive direction. The perception of the events of one's own life in a less negative and more positive way will also contribute to the development of Past Positive time orientation, linked to the educational motivation to know, which assumes that students study due to the interest for the learning process itself.

The educational motivation to know is also related to the Present Hedonistic time orientation. Thus, the more positively students evaluate their own past, and the more they are able to enjoy the present moment of their own lives, the more they are open to the new knowledge and the more pleasure brings them the very process of studying something new. It is worth mentioning that Past Positive time orientation as the foundation of an individual time perspective in general provides us with a sense of internal resource, and thus enables us to spend this resource on the implementation of new tasks and projects [1; 5]. Therefore, students with more pronounced Past Positive and Present Hedonistic time orientations have a more pronounced Motivation To Know, since to study they do not need an additional stimulus in the form of external rewards or praises as a sort of anticipited resource, because they do already have this resource in the form of Past Positive time orientation.

The revealed relationships of Future time orientation with the Motivation Toward Accomplishments and Introjected Regulation motivation show that the more students are focused on the future, the more their educational activity is externally regulated by anticipated outcome.

To conclude, time orientations, which traditionally form the balanced time perspective – Past Positive, Present Hedonistic and Future [1; 8; 14] – contribute to the development of productive academic motivation among students. On the contrary, the negative component of time perspective, represented by Past Negative and Present Fatalistic time orientations, is associated with the academic amotivation of students. However, it is worth mentioning that Past Positive, Present Hedonistic and Future time orientations underlie multi-directional motivation: time orientation towards future is closely related to the external regulation of educational activity, while time orientations towards positive past and hedonistic present contribute to the development of academic motivation to know and motivation through identification, which value the very process of learning as such.

Key words: time perspective, academic motivation, students.